

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De malaise rond de uitzending van de Nederlandse troepen naar Srebrenica

Dobbe, V.

Citation

Dobbe, V. (2000). De malaise rond de uitzending van de Nederlandse troepen naar Srebrenica. *Bestuurskundige Berichten*, 15(4), 5-6. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234367>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234367>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Ingezonden mededelingen (vervolg)

Al vijf jaar lees ik af en toe het blad Bestuurskundige Berichten. Helaas moet ik bekennen dat nummer 3, jaargang 15 mij het leesplezier heeft ontnomen. Eerst werd ik teleurgesteld met een opinie van Gerrold Verhoeks over zogenaamde westerse superioriteit. Ik vind dat dit artikel op losse schroeven staat. Vele male erger nog vind ik echter het volgende artikel in dezelfde BB, dat door dezelfde student is geschreven. Dit stuk heet 'Grote handen, een kaal hoofd en een bromstem'. Buiten het feit dat dit stuk geen bestuurskundige relevantie heeft, ben ik zeer verontwaardigd over de negatieve manier waarop in dit stuk over homosexualiteit wordt gesproken. Iedereen mag zijn mening hebben, maar breng die dan wel op een normale manier. Ik ben het overigens oneens met de inhoud van het stuk 'Grote handen, een kaal hoofd en een bromstem'. Daar ik geen zin heb om de uitspraken en beweringen hier te herhalen, zal ik in dit stukje geen tegenargumenten aanvoeren. Die zijn er echter genoeg, voor een persoonlijke discussie ben ik dan ook altijd bereid te vinden. Op dit moment wil ik iedereen die met dit artikel op zo'n nare manier gepakt wordt, een hart onder de riem steken. Hopelijk wordt in toekomstige BB's door de gehele redactie(raad) kritischer gekeken naar welke stukken wel en welke niet plaatsbaar zijn.

Liesbeth Kap

Gerrold Verhoeks schrijft in het juli/augustus 2000 nummer van 'de Bestuurskundige Berichten: "Maar u zegt:". Ik protesteer tegen de vorm waarin Gerrold zijn mening profileert. Herhalen zal ik zijn opinie niet, zijn uitlatingen zijn voor mij te laag bij de grond. Ik kan je verzekeren, Gerrold, dat ik als lezer zeker niet zo iets zal zeggen als dat jij suggereert dat ik zeg. Gelukkig heb ik uit de vele reacties op jouw opinie mogen vernemen, dat heel veel mensen het oneens zijn met jouw gedachtegang en vooral met de manier waarop jij vindt dat je je mening naar buiten kunt brengen. In het artikel verwijst je onder andere naar de mening van God. Wanneer jij die mening respecteert, dan behoort jij je aan zijn tien belangrijkste geboden te houden. God laat onomstreden weten dat Christen hun naasten lief hebben, gelijk zichzelf. Aan dat gebod, Gerrold, ben je totaal voorbij gegaan!

Wiljo Smelter

De malaise rond de uitzending van Nederlandse troepen naar Srebrenica

Victor Dobbe

We schrijven medio jaren negentig als Nederlandse troepen, op verzoek van de Verenigde Naties, worden uitgezonden naar het gebied rond Srebrenica, gericht op het interveniëren bij de enclave in het oosten van Bosnië. De uitzending mondt uit in een debacle. Datgene waartoe de Nederlandse troepen werden uitgezonden - de bescherming van de plaatselijke bevolking - kan niet met succes worden bereikt. Sterker nog, de Nederlandse troepen moeten toezien hoe de plaatselijke bevolking aan genocide onderhevig gesteld wordt. Later blijkt, dat er binnen de Nederlandse rijksoverheid vele controverses bestonden met betrekking tot de uitzending van de militairen.

Aan de hand van een Parlementaire enquête werd duidelijk, dat voornamelijk de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie, zowel interorganisatieel als intra-organisatieel, te kampen hadden met een diversiteit aan visies ten aanzien van de besluitvorming tot uitzending van het zogenaamde Dutchbat. De verschillende actoren en factoren zijn middels een onderzoek ruimschoots belicht. Daar de betrokken ministers niet zijn opgenomen in een nieuw kabinet en het parlement zich dus niet kan bedienen van de ministeriële verantwoordelijkheid, kan men over het resultaat van de enquête twisten.

Nu zou ik graag de discussie rond dit onderwerp willen entameren door me te richten op het beschrijven en verklaren van de omstandigheden en kenmerken van de besluitvorming. Daar uitzendingsvraagstukken geregeld in Kamer aan de orde komen, zijn we er allen bij gebaat een goede toekomst

voor ons land te waarborgen door de uiterst belangrijke geschiedenis van dergelijke problematiek te kennen. Ik zal aan de hand van de nodige literatuur én mijn eigen visie uiteenzetten welke actoren en factoren van relevantie waren bij het uitzenden van Dutchbat.

De beslissingsvrijheid van Ter Beek was nihil

Ten eerste kan men de uitzending op zich splitsen in twee alternatieven geboden door enerzijds Buitenlandse Zaken en de Kamer en anderzijds Defensie. Defensie stond achter een uitzending ter versterking van een vredesakkoord, in tegenstelling tot de andere partij die achter een uitzending stond ter waarborging van veilige gebieden, vooral gericht op prestige van Nederlandse zijde. De optie voor versterking/bewerkstelling van een vredesakkoord behoorde volgens

de Minister van Defensie tot de mogelijkheden. Hij zag geen heil in het beschermen van de veiliggestelde gebieden. Bij het alternatief van Ter Beek had de militaire zijde van Defensie echter bezwaren: Dutchbat zou niet in staat zijn dergelijke operaties uit te voeren.

Verder kan ik de organisaties, instellingen of afdelingen, die voor de besluitvorming in formele zin relevant waren, posteren. De departementen Buitenlandse Zaken en Defensie, met respectievelijk de toenmalige ministers Kooyman en Ter Beek, zijn verantwoordelijk voor de totstandkoming en de uitvoering van het beleid. Dutchbat als onderdeel van de krijgsmacht en feitelijk uitvoerder van het beleid valt onder Defensie; het departement dat kan beslissen tot actie en dus in feite primair de zaken in handen heeft. Ook operationeel binnen Defensie is de Defensiestaf, gericht op het ontwikkelen c.q. ondersteunen van beleid omtrent Defensiezaken. Verder moet het

Parlement genoemd worden, de controlerende en vertegenwoordigende macht. De ministerraad, in de persoon van de Premier, dient te coördineren. Voor het contact met de Verenigde Naties, met als toenmalig hoofd Boutros-Ghali, is er een militair attaché, die onder Buitenlandse Zaken functioneert.

Als we echter kijken naar de situatie in de praktijk, wordt duidelijk dat vooral minister Ter Beek een moeilijke positie had. Hij bevond zich namelijk in een speelveld tussen de Kamer, zijn eigen Departement en Buitenlandse Zaken. Zijn beslissingsvrijheid is daardoor nihil gebleken. De Minister van Buitenlandse Zaken Kooyman daarentegen kon makkelijk een ander standpunt innemen, hij had immers geen druk met betrekking tot uitvoering én budgettaire voorzieningen voor de toekomst. Ook de militaire top kon het zich permitteren uitspraken te doen die uit de lijn van hun Minister lopen omdat zij ook mindere druk van buitenaf kennen. Ter Beek is in wezen de spil in het totale netwerk, maar door het moeilijke speelveld had hij ook minder impact op het proces. De combinatie van vertegenwoordiging, daadkrachtigheid en onafhankelijkheid had echter wel impact.

Tot slot komt bij de analyse van de informatiestroom intertijd aan het licht dat het Ministerie van Buitenlandse Zaken zeer sterk stond. Daar het contact met de VN onder hun taakgebied valt hebben zij wat betreft dat netwerk een spil in handen, de militair attaché. Zo kon het ook gebeuren dat de brief van Minister Ter Beek van Defensie nooit arriveerde bij de Secretaris-Generaal van de VN, Boutros-Ghali, en dat terwijl dat schrijven een uiterst precair punt betrof, namelijk lucht

ondersteuning. Aangezien de minister van Buitenlandse Zaken, Kooyman, een prestigieus perspectief had op een eventuele uitzending en het voorstel van Boutros-Ghali tot bescherming van de veiliggestelde gebieden overeenkwam met zijn voorkeur, in combinatie met het feit de Minister van Defensie ogenschijnlijk nooit navraag heeft gedaan en er verder geen coördinatie heeft plaatsgevonden, kon het gebeuren dat de troepen onder andere omstandigheden werden uitgezonden dan verondersteld. De afwezigheid van voldoende luchtondersteuning werkte het bloederige gevolg mede in de hand. De Defensiestaf en de krijgsmacht zijn in de structuur ondergeschikt gebleven; ondanks hun bezwaar tegen uitzending vanwege effectiviteitsredenen heeft de leiding deze redenen niet meegenomen in haar besluit. De Kamer had een meer natuurlijke rol. De Kamer was vrij om beleid en functioneren te reflecteren en desgewenst te muteren. Zo heeft de Kamer ook hoog van de toren geblazen omtrent de uitzending wegens humaniteit. Vanwege de druk/autoriteit is Defensie gecapituleerd.

Het falen van Dutchbat was te voorzien

Feit is dat het departement van Defensie kan beslissen tot uitvoering, het departement beschikt immers over de expertise, middelen en formele positie. Ondanks dat Defensie de middelen had en de autoriteit bezat om het geschil te beslechten is dit niet gebeurd. Dit valt deels te verklaren door de penibele positie van de minister van Defensie Ter Beek en de voldoende vrijheid van overige spelers om hun eigen

autonome positie in te nemen. Onder druk van de Kamer, het vertegenwoordigende orgaan, en vanwege de verhindering van een congruente informatiestroom tussen Defensie en de VN door Buitenlandse Zaken, heeft een uitzending onder de verkeerde condities kunnen geschieden.

Het falen van Dutchbat was desondanks te voorzien: Defensie was op de hoogte van de bezwaren van de militaire zwaargewichten. Geen van de alternatieven had mogen worden uitgevoerd. De Minister van Buitenlandse Zaken Kooyman heeft echter zijn alternatief tot uitvoering weten te brengen. Door redenen van continuïteit van Defensie zijde en redenen van prestige van de zijde van Buitenlandse Zaken is er als het ware een osmose ontstaan tussen wenselijkheid en uitvoerbaarheid. De uitvoerders van het beleid, Defensie en consorten, moeten daarvoor de "menselijke" schade op zich nemen.

Literatuurlijst

- Bleich, A, "Verstopptertje spelen rond Srebrenica", *Volkskrant*, 11 juni 2000.
- "Dossier affaire Srebrenica", *NRC Webpagina* (www.nrc.nl), mei 2000.
- Klep, C., "Inleiding: De weg naar Srebrenica", in Jellema, E., *First in, De ervaringen van de Commandant Bravocompagnie Dutchbat in Srebrenica*, Den Haag, SDU Uitgevers, 2000, pagina 14-26.
- Redactie Politiek, "Vooraf de ambtenaren botsen", *Trouw*, 26 mei 2000.

Onafhankelijk?!

Evelien Henstra en Mariël Schouwink

Op het eerste gezicht lijkt het alsof missies van de Verenigde Naties vooral gericht zijn op het sturen van manschappen naar oorlogsgebieden. De VN houden zich echter ook met andere zaken bezig, zoals de berechting van oorlogsmisdadigers. Deze internationale samenwerking op juridisch gebied blijkt uit de oprichting van het Joegoslavië-tribunaal. De omgeving van dit tribunaal bestaat uit een aantal actoren. In onderstaand artikel zullen wij beschrijven hoe het tribunaal in haar functioneren beïnvloed wordt door deze actoren.

Het Joegoslavië-tribunaal is opgericht op 25 mei 1993. Het is gevestigd in Nederland te Den Haag. Het tribunaal houdt zich bezig met het berechten van mensen, die oorlogsmisdaden hebben begaan in het voormalig Joegoslavië. Onder het voormalig Joegoslavië rekent het tribunaal het landoppervlak, het luchtruim en de territoriale wateren van de voormalige Socialistische Federale Republiek van Joegoslavië. Hierbij worden alleen de schendingen van de mensenrechten sinds 1 januari 1991 in ogenschouw genomen. De handelingen waarvoor iemand opgepakt kan worden zijn: moord, genocide, onderdrukking, deportatie, opsluiting, marteling, verkrachting, vervolgingen op ras, op politieke en religieuze gronden en andere niet-humane handelingen. De aanklager van het tribunaal stelt een onderzoek in naar gepleegde misdaden op basis van informatie, die verkregen is uit iedere mogelijke bron; in het bijzonder regeringen, organen van de Verenigde Naties en internationale samenwerkingsverbanden en organisaties, die niet

tot de overheden behoren. Het tribunaal bestaat uit drie organen; te weten een tweetal gerechtelijke kamers, de openbaar aanklager en een ondersteunende dienst. De kamers bestaan uit elf onafhankelijke rechters, waarbij iedere rechter over een andere nationaliteit moet beschikken. Financieel gezien valt het Joegoslavië-tribunaal rechtstreeks onder de Verenigde Naties. Zij verstrekken het budget aan het tribunaal. Verder heeft het tribunaal geen ontvangsten van derden.¹

Het tribunaal dient onafhankelijk te zijn om niet de schijn van subjectiviteit te wekken

Onafhankelijkheid gewenst
Zoals eerder opgemerkt, heeft het tribunaal te maken met een aantal actoren in haar omgeving. De belangrijkste hiervan zijn: de Verenigde Naties, de regering van de Joegoslavische Federatie en Nederland. Naar onze mening is het

van het allergrootste belang, dat het tribunaal onafhankelijk van deze actoren kan optreden. Enkele redenen zullen besproken worden.

Ten eerste zou de afhankelijkheid van een bepaalde organisatie of land de legitimiteit van het tribunaal kunnen schaden. Wanneer er bijvoorbeeld meerdere rechters over dezelfde nationaliteit beschikken, kan het risico ontstaan, dat de nationale politieke visie op het voormalig Joegoslavië te veel de overhand krijgt. Legitimiteitsverlies is dan onvermijdelijk. Vertegenwoordigers van andere landen zullen het tribunaal dan verwijten, dat het niet objectief oordeelt.

Ten tweede kan, zoals eerder gezegd, iedere mogelijke bron bewijsvoering aanleveren. Het gevaar dreigt hierbij, dat informatie van bepaalde bronnen -door eerder behaalde resultaten of een bepaalde reputatie- prioriteit krijgen boven de informatie, die aangedragen is door andere bronnen. Een voorbeeld hiervan zou wellicht kunnen